

Håndbok i saksutredning og formannskapet innstilling – budsjett og økonomiplan.

Introduksjon.

Denne håndboken er utviklet av en prosjektgruppe i regi av NKK, - Troms og er finansiert med støtte fra fylkesmannens prosjektskjønsmidler. Prosjektgruppen har bestått:

- Økonomisjef Rune Stifjell, Skjervøy kommune - prosjektleder
- Økonomisjef Synnøve Eriksen, Berg kommune
- Økonomirådgiver – Halvard Svendsen, Fylkesmannen i Troms.
- Økonomisjef Gøril Bertheussen, Tromsø kommune

Håndboken inneholder en modell for hvordan saksframlegg i forbindelse med årsbudsjett og økonomiplan kan utformes. I tillegg foreligger forslag til nødvendige punkter i formannskapetets innstilling av årsbudsjett/økonomiplan overfor kommunestyret. Modellen kan brukes som kladd og kopiers over i kommunens eget saksbehandlersystem når saksframlegget er ferdig skrevet.

Som hjelpeverktøy medfølger regnearkmodellen "MAL FOR ØKONOMIPLAN", og data herfra kopieres inn i tabeller og figurer i saksframlegget og innstillingen. Dersom man velger å bruke regnearkmodellen må man, før man starter saksframstillingen, legge inn nødvendige data i regnearkmodellen. Modellen inneholder også mulighet for enkelt å kunne oppdatere økonomiplanen med de endringer i forhold til formannskapetets innstilling som kommunestyret måtte vedta. Dette forenkler utskrift av endelig vedtak.

Gjennomgående i håndboken er at den teksten som er med **rod** skrift enten fjernes eller oppdateres med det faktiske. Dette gjelder også årstall.

Målsettingen med modellen er at alle kommunene i fylket benytter den. NKK har tro på at modellen vil kunne rasjonalisere budsjett og økonomiplanarbeidet og ønsker lykke til.

Saksutredning årsbudsjett og økonomiplan

Kommunevåpen	Kommunenavn
--------------	-------------

ØKONOMIPLAN 20xx – 20xx

ÅRSBUDSJETT 20xx

Plass til bilde, kart over kommunen e.l

Politisk behandling:

<i>Utvalg/komité:</i>	<i>Saksnr.</i>	<i>Dato</i>
<i>Formannskap</i>		
<i>Off. ettersyn</i>		
<i>Kommunestyre</i>		

INNHALDSFORTEGNELSE

1.	Forord	5
2.	Innledning/sammendrag	5
3.	Sammenhengen mellom økonomiplan og kommunens planverk.....	5
a)	Kommuneplan – langsiktig del	5
b)	Sektorplaner	5
4.	Kommunens rammebetingelser	5
a)	Befolkningsutvikling	5
4.a.1.	Utvikling i befolkningen siste 10 år	5
4.a.2.	Prognose folketall for neste år og for økonomiplanperioden	6
b)	Frie inntekter	6
4.b.1.	Skatt og rammetilskudd.....	6
4.b.2.	Eiendomsskatt	7
4.b.3.	Konsesjonskraftinntekter.....	8
4.b.4.	Momskompensasjon.....	8
4.b.5.	Rentekompensasjon for investeringer og andre frie inntekter	8
c)	Øremerkede tilskudd	8
d)	Lønns- og prisvekst, endringer i pensjonsutgiftene, arbeidsgiveravgift	9
e)	Statlige nyordninger, føringer, m.v.	9
5.	Drift	10
a)	Tjenesteproduksjon	10
5.a.1.	Ramme 1	10
5.a.2.	Ramme 2	13
5.a.3.	Ramme 3	13
b)	Tiltak for å få balanse mellom inntekter og utgifter.....	14
5.b.1.	De enkelte tiltakene.....	14
5.b.2.	Prosjekter med effektivisering og økt brukertilpassing som målsetting.	15
c)	Driftsoversikt.....	16
d)	Finansielle nøkkeltall	17
6.	Investeringer.....	20
7.	Likviditet/finansforvaltning	21
8.	Helse, miljø og sikkerhet.....	21
	Vedlegg	22
1.	Kommunale avgifter og gebyrer.....	22
2.	Obligatoriske oversikter	22
2.1.	Økonomisk oversikt drift	22
2.2.	Økonomisk oversikt investering.....	22
3.	Investeringsoversikt	22
4.	Nye låneopptak.....	23
5.	Prosjektbeskrivelser med finansieringsplan	23
6.	Selvkost	23
7.	Andre vedlegg	23

Egne kommentarer.

4.a.2. Prognose folketall for neste år og for økonomiplanperioden

Prognosen for folketallsutviklingen bygger på SSB's prognose for midlere folketallsutvikling (finnes på internettadresse - <http://www.ssb.no>) /bygger på kommunens egne vurderinger.

Prognosen er lagt til grunn for beregning av de frie inntektene.

Figuren under viser prognostisert utvikling i befolkningens alderssammensetning og total folkemengde.

	20xx	20xx	20xx	20xx
0-5 år				
6-15 år				
16-66 år				
67-79 år				
80-89 år				
90 år - over				
Samlet befolkning				

Gi kommentarer (For eksempel om konsekvenser for tjenestetilbudet av endring i befolknings sammensetningen).

b) Frie inntekter

Frie inntekter består av rammetilskudd, skatteinntekter (fra private og foretak), eiendomsskatt, momskompensasjon og andre ikke øremerkede statlige tilskudd, og er hovedfinansieringskilden for driftsrammene.

4.b.1. Skatt og rammetilskudd

Forslaget til statsbudsjett for 20xx legger opp til en nominell vekst i kommunenes frie inntekter – skatt og rammetilskudd - på x,x prosent. Med en anslått pris- og kostnadsvekst (kommunal deflator) på x,x prosent, blir realveksten neste år på x,x prosent. Skatteveksten er anslått til x,x prosent og skatteandelen av de frie inntektene opptrappes til 50 prosent i 20xx/er på 50 %. Høyeste lovlige skattøre i henhold til statsbudsjettet, legges til grunn

For vår kommune innebærer forslaget til statsbudsjett en realvekst i frie inntekter på x,x prosent - tilsvarende x,x mill. kroner. Det er da forutsatt en skattevekst i kommunen på x,x prosent. Dette er lavere/høyere skattevekst enn anslaget for landet (x,x prosent). Avviket i forholdt til landet begrunnes med

Kommenter om veksten i frie inntekter kompenseres for anslått lønns- og prisvekst, og om det ev. er "friske penger" ut over dette.

Gjeninnføring av selskapsskatten fra 2005 medfører en økning/reduksjon i kommunens inntekter på x,x mill kroner. Selskapsskatten inngår foreløpig i rammetilskuddet. Om kommunene fortsatt skal få del i selskapsskatten skal vurderes på nytt i forbindelse med regjeringens vurdering av inntektssystemet, som framlegges i kommuneproposisjon for 2009. Tabellen/figuren nedenfor viser utvikling i de frie inntektene de siste årene. (Dobbelklikk i tabellen for å legge inn tall. Man kan også

lage en grafisk figur ved å velge "Sett inn/diagram" i verktøylinjen som framkommer øverst i skjermildet etter å ha dobbeltklikket i tabellen).

	Regnskap			Budsjett		
	20xx	20xx	20xx	20xx	20xx	20xx
Skatt			0	0	0	0
Rammetilskudd			0	0	0	0
Sum frie inntekter	0	0	0	0	0	0
	20xx-xx	20xx-xx	20xx-xx	20xx-xx	20xx-xx	20xx-xx
Nominell vekst (%)	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
Realvekst (%)	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!

Enkeltelementene i skatt og rammetilskudd for 200x og i økonomiplanperioden framkommer i tabellen nedenfor. (Dobbelklikk i tabellen for å legge inn tall. Tallene hentes fra Stolp modellen. Dersom man har en delt årsbudsjett- og økonomiplan-prosess legges tallene inn for første år i økonomiplanperioden.)

(mill. kr)	20xx	#VERDI!	#VERDI!	#VERDI!	#VERDI!
Innbyggertilskudd					
Utgiftsutjevning					
Overgangs- og nyordninger					
Nord-Norge tilskudd					
Ordinært skjønn inkl. komp. for økt a.a.avg.					
Sum rammetilskudd ekskl. inntektsutjevning	0	0	0	0	0
Selskapsskatt					
Netto inntektsutjevning					
Sum rammetilskudd	0	0	0	0	0
Skatt på inntekt og formue (fra 2007 også selskapsskatt)					
Sum frie inntekter	0	0	0	0	0
Endring i dr frie inntektene (%)		#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!

Følgende bør kommenteres:

- Kommunens utgiftsbehov i forhold til landsgjennomsnittet (Stolp - modellen – arkfane "Utgiftsutj 20xx")
- Hvordan befolkningsendringen endrer de frie inntektene
- Skjønnsmidlene
- Skatteinntektene - utfyllende begrunnelse dersom kommunen opererer med en annen skattevekst enn det som framkommer i Stolp-modellen).

4.b.2. Eiendomsskatt

For kommuner som har eiendomsskatt: Gi opplysninger om hvilke objekt eiendomsskatten omfatter (bygninger, gårdsbruk, verk og bruk), hva som er takstgrunnlaget (skattetakst, omsetningsverdi, m.v.), økning av takstgrunnlaget (for eksempel 10 % økning), geografisk avgrensning av eiendomsskatten i kommunen, takster, m.v. Dersom kommunen skal innføre eiendomsskatt med hjemmel i nytt regelverk fra 2007, kommenteres dette her.

Kommuner som ikke har innført eiendomsskatt, fjerner pkt 3.b.2. i saksframlegget.

Pkt 3.c utelates dersom det ikke er endringer å kommentere.

d) Lønns- og prisvekst, endringer i pensjonsutgiftene, arbeidsgiveravgift

Lønns- og prisvekst

I statsbudsjettet anslås prisveksten for kommunale varer og tjenester (kommunal deflator) fra 20xx – 20xx til x,x prosent. Kommunenes lønns- og prisvekst kompenseres ved å øke rammetilskuddet med den kommunale deflatoren.

Kommunal deflator er sammensatt av lønnsveksten og prisveksten på varer og tjenester:

Lønnsvekst	x,x %
Prisvekst	x,x %

Arbeidsgivers andel av pensjonsutgiftene

I budsjettforslaget er normalpremien for pensjonsutgiftene, basert på aktuarberegninger av KLP/VITAL/Storebrand lagt til grunn. Beregningene gir følgende beregningsstaser for 20XX:

- KLP/VITAL x,x % av brutto lønnsutgift
- STP x,x % av brutto lønnsutgift
- Storebrand x,x % av brutto lønnsutgift

De nye satsene medfører at pensjonsutgiftene **øker/reduseres** med x,x mill. kroner.

Arbeidsgiveravgift

I 20xx endres arbeidsgiveravgiften til nivå på XX,x prosent. For vår kommune gir dette en virkning på XX. Evt ytterligere kommentarer.

e) Statlige nyordninger, føringer, m.v.

Her kommenteres ev. nye statlige reformer, statlige føringer som ikke er nevnt foran, og hvilke konsekvenser dette har for kommunen.

5. Drift

a) Tjenesteproduksjon

Beskrivelse av aktiviteten innefor de forskjellige rammeområdene. Hver kommune tilpasser kommentarene og omfanget etter egne behov. De største tjenesteområdene skole, barnehage og pleie/omsorg bør imidlertid kommenteres grundig.

5.a.1. Ramme 1

Beskriv hvilke enkelttjenester som utføres innenfor dette rammeområdet og hvilke målgrupper i befolkningen disse tjenestene retter seg mot, osv.

Tjeneste	Målgruppe

5.a.1.1. Utviklingstrekk, prioritering

Utviklingstrekk

Beskriv ev. endringer i behov, behovsdekning, endring i antall brukere de siste årene, for eksempel i tabellen nedenfor (data kan hentes fra KOSTRA databasen til SSB eller hjemmesiden til fylkesmannen i Troms/kommuneøkonomi).

Beskrivelsen må tilpasses de forskjellige tjenester, så i noen tilfeller kan man bruke tabellen under):

	2001	2002	2003	2004	2005
Behovsdekning					
Antall brukere					
Brukere på venteliste					
Produksjonsvolum					

Prioritering/behov

Rammeområdet netto utgifter utgjør x,x % av kommunens samlede driftsutgifter. Utviklingen i andelen av driftsutgiftene de siste årene har vært følgende:

	2001	2002	2003	2004	2005
Rammens andel av netto driftsutgifter					

Gi kommentarer

5.a.1.2. Sammenligning av nøkkeltall med KOSTRA – gruppe XX, landsgjennomsnitt, m.v.

Her gjøres en sammenligning av sentrale nøkkeltall for tjenesteområdet/rammeområdet med den KOSTRA - gruppen kommunen hører hjemme i, med utvalgte kommuner man finner det naturlig å sammenligne med, med

landsgjennomsnitt, osv. Det bør nevnes hvilke kommuner i fylkes som tilhører samme KOSTRA gruppe. Som et minimum bør man her sammenligne enhetskostnaden for tjenesten (brutto utg. pr bruker) med KOSTRA – gruppens enhetskostnad og ev. kommentere store avvik mellom kommunen og gruppen. Bruk siste tilgjengelige KOSTRA tall (2005).

Nøkkeltall	Egen kommune	Kostra-gruppe XX	XX kommune	Lands-gj.sn.	Avvik mellom egen kommune og KOSTRA-gruppe
Brutto utg. pr bruker	Kr				
Årsverk pr bruker					

Avvikene mellom kommunens enhetskostnader og KOSTRA – gruppen skyldes (Ved å sammenligne behovsindikatorene for kommunen og KOSTRA gruppen (Nivå 2 i SSB's KOSTRA database) kan man finne mange moment for å forklare forskjeller i utgiftsnivået. I den grad avvikene forklares med eksempelvis vanskelig geografi, store avstander m.v., bør man vise til behovsindikatorene for dette (reiseavstand til kommunesenteret, andel av befolkningen i tettsteder). Man kan beregne et "teoretisk innsparingspotensial" for de tjenestene hvor enhetskostnadene i egen kommune er høyere enn sammenligningsgruppen ved å multiplisere forskjellen i enhetskostnad med antall brukere/elever/osv. i egen kommune.

5.a.1.3. Brukertilpasning, behovsdekning, m.v.

Her kommenteres tiltak som skal gjennomføres for å bedre behovsdekningen hos brukerne, ev. tidsplan for gjennomføringen, ansvarlig, osv. Følgende mal foreslås:

Tiltak:

Ressursinnsats: kr, antall årsverk, annet

Tidsplan/ansvarsplan: (Dobbeltklikk i tabellen for å registrere i den. Slett først eksempelet som er satt inn)

Aktivitet	Ansv.	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Brukerundersøkelse	NN												

Gi kommentarer.

5.a.1.4. Personell, driftsutgifter, m.v.

Utviklingstrekk

Beskrivelse av utviklingen ved hjelp av tabellen nedenfor

	2001	2002	2003	2004	2005
Lønn og sosiale utgifter (fratrasket sykepengeref.)					
Herav vikarutgifter					
Andre driftsutgifter					
Antall årsverk					

Planlagt aktivitet, måltall

Dobbeltklikk i tabellen for å legge inn data.

	2007	2008	2009	2010
Lønn og sosiale utgifter- fratrukket sykeref.				
Herav vikarutgifter				
Andre driftsutgifter				
Antall årsverk i tjenesten				
Antall brukere				
Antall brukere pr årsverk	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!
Driftsutgifter pr bruker	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!	#DIV/0!

Gi kommentarer.

5.a.1.5. Måltall for tjenesteproduksjonen innen rammeområdet

Tjeneste: _____

Måltall	2007	2008	2009	2010
Brutto utgift pr bruker/enhet/osv.				
Personellinnsats pr bruker/enhet/osv.				
Behovsdekning %				
Utvikling av tjenestens % andel av samlede driftsutg.				

Gi kommentarer.

Tjeneste: _____

Måltall	2007	2008	2009	2010
Brutto utgift pr bruker/enhet/osv.				
Personellinnsats pr bruker/enhet/osv.				
Behovsdekning %				
Utvikling av tjenestens % andel av samlede driftsutg.				

Gi kommentarer.

Osv.

5.a.1.6. Andre faktorer

Her kan andre viktige forhold med tjenesten beskrives (for eksempel ekstra stor andel ressurskrevende brukere, osv.)

5.a.2. Ramme 2

5.a.3. Ramme 3

Osv.

b) Tiltak for å få balanse mellom inntekter og utgifter.

De kommunene som har ubalanse mellom inntektene og utgiftene gir her en oversikt over konkrete tiltak for å tilpasse driftsnivået til inntektene.

Dersom dagens driftsnivå videreføres med de nye inntektsforutsetningene som staten legger opp til, så vil driften gi følgende ubalanse: (dobbeltklikk i tabellen for å legge inn tallene. Tall til bruk i tabellen kan finnes i regnearket "Mal for økonomiplan")

	2006	2007	2008	2009
Samlede frie inntekter	-	-	-	-
Dagens netto driftsramme inkl. lønns og prisvekst				
Netto rente og avdragsutgifter				
Underbalanse	0	0	0	0

Kommunestyret er i henhold til kommuneloven pålagt å legge fram et budsjett/en økonomiplan som er i balanse alle årene. Som tabellen over viser er det ubalanse mellom inntektene og utgiftene i årene 2007,2008, 2009, 2010. Formannskapet foreslår derfor at tiltakene i pkt 4.b.1 innarbeides for å kunne gjenopprette driftsbalanse.

5.b.1. De enkelte tiltakene.

Dobbeltklikk i tabellen for å kunne kopiere inn data fra regnearket "Mal for økonomiplan/arkfane "Tilpasningstiltak". Her er vist et eksempel som slettes før kopieringen av nye data.

<u>Ramme/tiltak</u>	Nr	Tiltakstype	ØKONOMISK VIRKNING			
			2007	2008	2009	2010
<u>Ramme 1</u>						
Red. et årsverk administrasjon/personal	1	Lønnsreducerende tiltak	-200	-400	-400	-400
		Sum lønnsred. tiltak	-200	-400	-400	-400
Red. forbruk av rekvisita v/rådmannskontoret	2	Andre utg.red. tiltak	-20	-20	-20	-20
		Sum andre utg.red. tiltak	-20	-20	-20	-20
Økn. av innfordringsgebyr	3	Inntektsøkende tiltak	-50	-80	-100	-100
		Sum inntektsøkende tiltak	-50	-80	-100	-100
		Sum alle tiltak	-270	-500	-520	-520
<u>Ramme 2</u>						
		Lønnsreducerende tiltak	0	0	0	0
		Lønnsreducerende tiltak				
		Lønnsreducerende tiltak				
		Lønnsreducerende tiltak				

Osv.

Gi kommentarer. For ROBEK kommunene er dette å oppfatte som forpliktende plan for inndekning av akkumulert underskudd.

5.b.2. Prosjekter med effektivisering og økt brukertilpassing som målsetting.

Her kan man gi en kort beskrivelse av planlagte prosjekt i egen regi og/eller samarbeidsprosjekt med andre kommuner. For å kunne legitimere prosjektet best mulig bør man anslå den økonomiske virkningen og innarbeide den i økonomiplanen. Prosjekt hvor man forutsetter ekstern delfinansiering (skjønnsmidler, m.m.) bør ha en egen finansieringsplan som kan presenteres i vedlegg til saksutredningen. Vedlegg 5 er avsatt til prosjekter

5.b.2.1. Prosjekter i kommunens regi

Beskriv spesielt hvilken effekt og økonomisk virkning som forventes når prosjektet implementeres i driften.

5.b.2.2. Interkommunale samarbeidsprosjekt

Beskriv spesielt hvilken effekt og økonomisk virkning som forventes når prosjektet implementeres i driften.

c) Driftsoversikt

Driftsoversikten nedenfor gir et samlet bilde av kommunens drift hvor 2006/alle årene i økonomiplanperioden balanse etter at de nye inntektsforutsetningene i statsbudsjettet, lønns- og prisvekst og tiltak for å balansere driften, er innarbeidet. (Dobbelklikk i tabellen under for å legge inn kopi fra regnearket "Mal for økonomiplan"/arkfane "detaljert driftsoversikt").

(Tall i 1000 kr)	Årsbudsj.	Økonomiplan		
	2007	2008	2009	2010
Skatt på inntekt og formue	0	0	0	0
Rammetilskudd	0	0	0	0
Eiendomsskatt	0	0	0	0
Momskompensasjon drift	0	0	0	0
Momskompensasjon investering	0	0	0	0
Psykiatritilskudd	0	0	0	0
Rentekompensasjon eldreomsorg	0	0	0	0
Rentekompensasjon skole	0	0	0	0
Andre statlige overføringer	0	0	0	0
SUM FRIE INNTEKTER	0	0	0	0
Renteinntekter				
Renteutgifter eksisterende lån				
Renteutgifter nye lån	0	0	0	0
Netto renteutgifter/-inntekter	0	0	0	0
Mottatte avdrag på lån				
Avdragsutgifter eksisterende lån				
Avdragsutgifter - nye lån	0	0	0	0
Netto avdragsutgifter	0	0	0	0
NETTO RENTE- OG AVDRAGSUTGIFTER	0	0	0	0
TIL FORDELING	0	0	0	0
<u>Til driftsrammer:</u>				
Ramme 1	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 2	0	0	0	0
Barnehage	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 4	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 5	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 6	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 7	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 8	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 9	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 10	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 11	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 12	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme 13	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme Vann og avløp	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Ramme Renovasjon	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
Sum fordelt til driftsrammer	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!
<u>Disposisjoner:</u>				
Inndekning av tidligere underskudd	0	0	0	0
Avsetning til disposisjonsfond	0	0	0	0
Avsetning til bundne fond	0	0	0	0
Avsetning til likviditetsreserven	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0
Overføring kapitalbudsjett	0	0	0	0
Netto disposisjoner	0	0	0	0
Balanse	#REF!	#REF!	#REF!	#REF!

Kommentar til/utdyping av driftsoversikten.

- **NB! Obligatorisk for ROBEK kommuner.** Har kommunen tidligere års underskudd som krever inndekning, vis plan for inndekning i tabellen under (vist med eksempel):

	Opprinnelig underskudd	Rest til inndekning	Inndekning (mill kr)			
			2007	2008	2009	2010
Underskudd år 2002	4,0 mill kr	1,2 mill kr	1,2			
Underskudd år 2004	3,0 mill kr	3,0 mill kr	1,5	1,5		
Sum inndekning			2,7	1,5		

- Avsetning og bruk av fond. Gi opplysninger om hvordan fondsreserven utvikler seg under de forutsetningene som gjelder i forslaget til økonomiplan. Tabellen under kan brukes: (Dobbelklikk i tabellen for å legge inn data. Fjern tallene i eksemplet før nye data innregistreres)

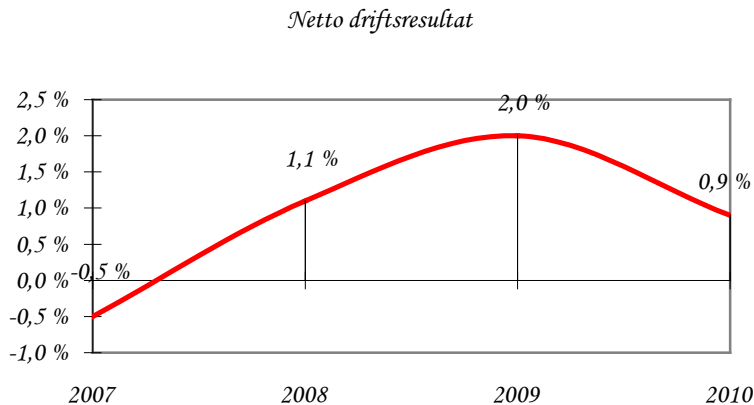
	2007	2008	2009	2010
Bundne driftsfond				
Beholdning pr 1.1.	1 000 000	1 200 000	700 000	300 000
Avsetning	500 000	200 000	0	200 000
Bruk	-300 000	-700 000	-400 000	-300 000
Beholdning pr 31.12	1 200 000	700 000	300 000	200 000
Bundne investeringsfond				
Beholdning pr 1.1.	0	0	0	0
Avsetning	0	0	0	0
Bruk	0	0	0	0
Beholdning pr 31.12	0	0	0	0
Disposisjonsfond				
Beholdning pr 1.1.	0	0	0	0
Avsetning	0	0	0	0
Bruk	0	0	0	0
Beholdning pr 31.12	0	0	0	0
Ubundne investeringsfond				
Beholdning pr 1.1.	0	0	0	0
Avsetning	0	0	0	0
Bruk	0	0	0	0
Beholdning pr 31.12	0	0	0	0
Likviditetsreserven				
Beholdning pr 1.1.	0	0	0	0
Avsetning	0	0	0	0
Bruk	0	0	0	0
Beholdning pr 31.12	0	0	0	0

d) Finansielle nøkkeltall

Finansielle nøkkeltall oppsummerer konsekvensene av den driftsprofil som økonomiplanen legger opp til. Nøkkeltallene fungerer også som måltall som vil kunne etterprøves i årsmeldingen for hvert av driftsårene i økonomiplanperioden.

a) Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene.

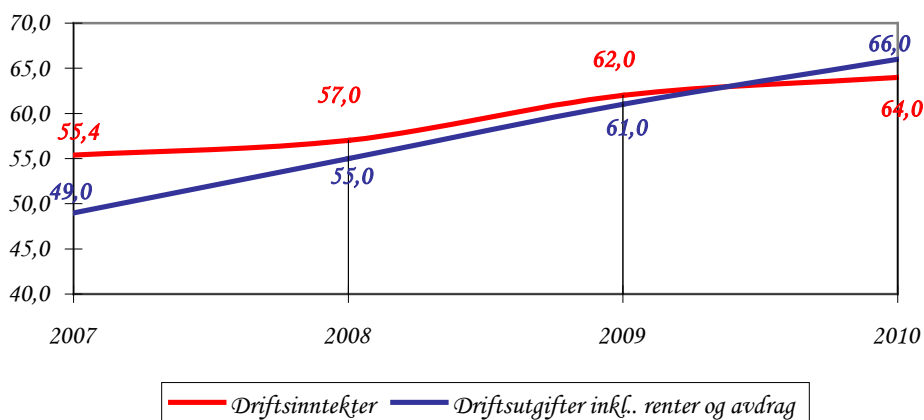
Dobbelklikk i tabellen nedenfor for å legge inn tall for egen kommune under arkfane ”Ark 1”. Ved å trykke på arkfane ”Diagram 1” får man en grafisk framstilling

Kommenter utviklingen, bl.a. i forhold til anbefalingene om at dette nøkkeltallet **minst bør være 3 %**.

b) Forholdet mellom samlede driftsinntekter og –utgifter

Dobbelklikk i tabellen nedenfor for å legge inn tall for egen kommune under arkfane ”Ark 1”. Ved å trykke på arkfane ”Diagram 1” får man en grafisk framstilling

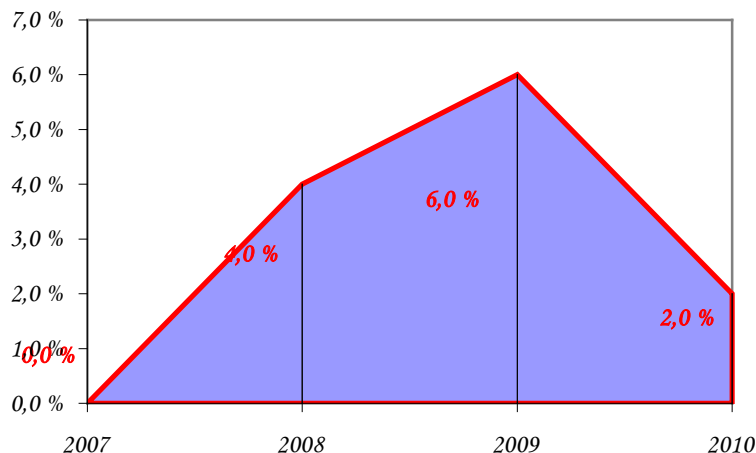

Kommenter utviklingen. Dersom uforholdet mellom inntektene og utgiftene utvikler seg i uheldig retning ut over i økonomiplanperioden, så må man ha en strategi for å gjenopprette balansen. (I dette konkrete eksemplet øker driftsutgiftene mer enn inntektene ut over i perioden og i 2009 vil man få et driftsunderskudd. Man må da beskrive hvordan dette er løst i økonomiplanen (bruk av disposisjonsfond, el.)

c) Disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene

Dobbelklikk i tabellen nedenfor for å legge inn tall for egen kommune under arkfane ”Ark 1”. Ved å trykke på arkfane ”Diagram 1” får man en grafisk framstilling

Disposisjonsfond i % av driftsinntektene

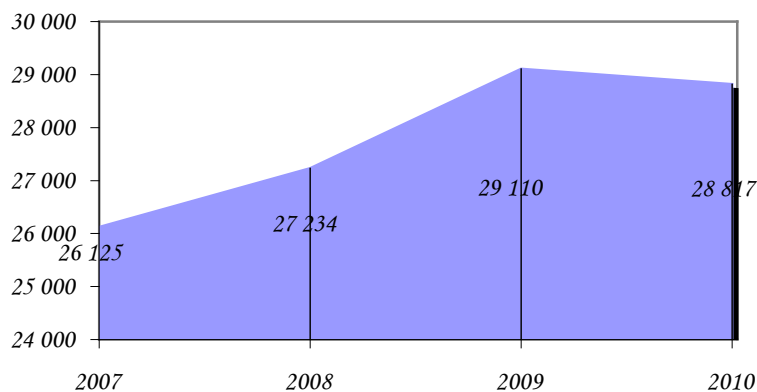

Kommenter utviklingen. Alle kommuner bør ha en målsetting om opparbeidelse av buffere i form av disposisjonsfond for å møte uforutsette utgifter eller sviktende inntekter med. Et konkret mål kan være at fondsbeholdningen til enhver tid skal utgjøre minst x,x % av driftsinntektene. Må man bruke ekstra et år, så økes avsetningen det påfølgende år.

d) Lånegjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) pr innbygger

Dobbelklikk i tabellen nedenfor for å legge inn tall for egen kommune under arkfane "Ark 1". Ved å trykke på arkfane "Diagram 1" får man en grafisk framstilling

Gjeld pr innbygger

Kommenter utviklingen. Også her bør kommunen ha målsetting om gjeldsnivået, for eksempel at gjelden ikke skal overstige xx,x % av driftsinntektene. Kommenter også hvor stor andel av gjelda som er forbundet med selvfinansierende investeringer (VAR, m.m.), lån til videre utlån, m.v.

e) Eventuelle andre nøkkeltall

6. Investeringer

Nye investeringer vil alltid medføre driftskonsekvenser i form av økte rente- og avdragsutgifter og investering i nye bygninger vil i tillegg medføre økte FDV utgifter (forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdsutgifter). Når det gjelder investeringer i økt kapasitet, for eksempel utvidelse av antall sykehjemssenger, så må også økte utgifter for de nye sykehjemsbrukerne måtte medregnes som en driftskonsekvens av nyinvesteringen.

For å skape rom for driftskonsekvensene av nye investeringer må i de aller fleste tilfeller det eksisterende driftsnivået reduseres. Ut fra dette vil det være særdeles viktig å vurdere nødvendigheten av hver ny investering før den vedtas. Med bakgrunn i en slik vurdering foreslår formannskapet at nye investeringer innarbeides i årsbudsjett og økonomiplan i henhold til oversikten nedenfor.

For oversikt over investeringene og låneopptak henvises til vedlegg 3 og 4.

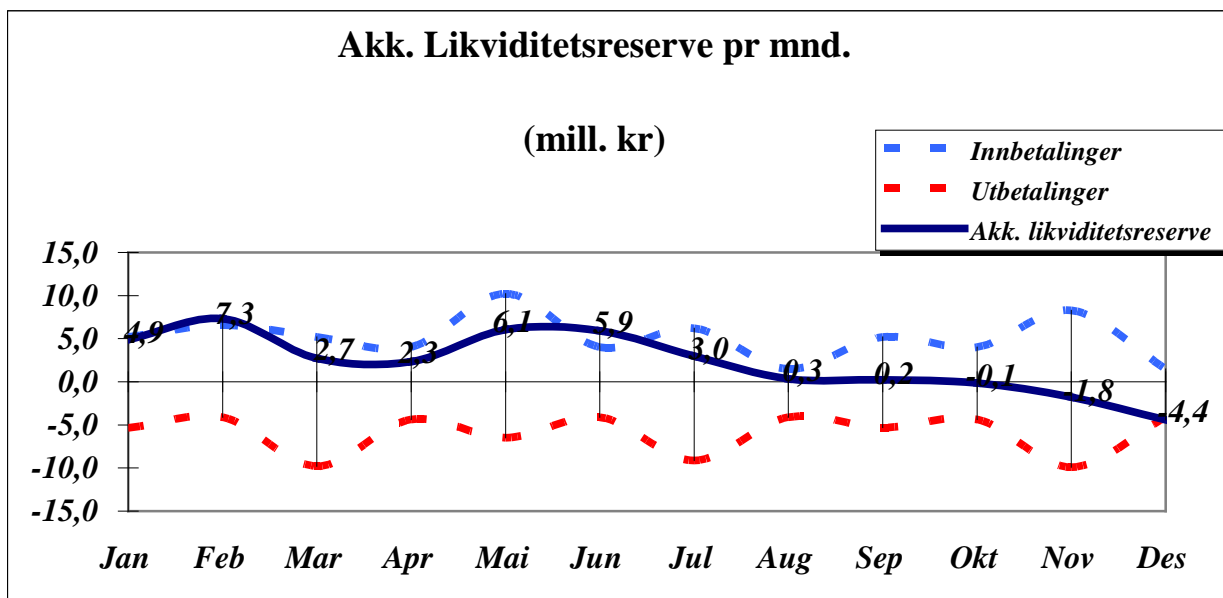
7. Likviditet/finansforvaltning

Likviditet

Det er opp til kommunen hvor mye man finner hensiktsmessig å kommentere når det gjelder likviditetssituasjonen og utviklingen i likviditeten som følge av økonomiplanen. Uansett så bør man knytte noen kommentarer til dette.

For de kommunene som ønsker det:

Dobbelklikk i figuren under. Her ligger det et eget regneark for å lage en oversikt over likviditeten for det første året i økonomiplanen. Ved å legge inn data fra drifts- og investeringsbudsjettet samt en del styringsparametere som er beskrevet i arket under arkfane ”Fordelingsnøklet, mv.”, vil du få fram en grafisk figur som viser utviklingen i akkumulert likviditetsreserve gjennom året. (NB! Fjern først talleksemplet som ligger i arket). Herav vil man kunne se om det er behov for å ta opp kassakredittlån. Av talleksemplet nedenfor ser man likviditeten blir anstrengt fra august og ut året og kommunen vil trenge kassakredittlån.

Kommenter likviditetsutviklingen.

Finansforvaltning

I den grad kommunen har likviditetsoverskudd, så bør det her beskrives hvordan dette forvaltes, plasseres, hvilken avkastning dette gir, osv. Her bør man også angi strategier for å forbedre likviditetssituasjonen på sikt.

8. Helse, miljø og sikkerhet

Beskriv tiltak innenfor området. Pålegg, forbedringer, m.v.

Vedlegg

1. Kommunale avgifter og gebyrer

Her gis en oversikt over de nye satsene på kommunale avgifter, gebyrer, m.v. Denne oversikten bør kunne legges ut på kommunens hjemmeside.

2. Obligatoriske oversikter

2.1. Økonomisk oversikt drift

Kjøres ut fra kommunens økonomisystem og kopieres inn, ev. fra egen Excel-fil.

2.2. Økonomisk oversikt investering

Kjøres ut fra kommunens økonomisystem og kopieres inn, ev. fra egen Excel-fil.

3. Investeringsoversikt

Dobbelklikk i tabellen og kopier data fra regnearket ”Mal økonomiplan/arkfane ”investeringsoversikt”.

Nr.	Ramme/prosjekt	2007	2008	2009	2010
	Netto renteutgifter/-inntekter				
1	Eksempel -IKT-inv.	1 000			
2	Osv				
	SUM	1 000	0	0	0
	Herav VAR-inv.	0	0	0	0

Osv.

Vurdering av behovet/nødvendigheten av investeringene:

Nr	Investeringstiltak	Konsekvenser ved ikke å gjennomføre investeringen

4. Nye låneopptak

Som hovedfinansieringskilde for de nye investeringstiltakene foreslås følgende lån tatt opp i 2006: [Dobbeltklikk i tabellen og kopier data fra regnearket "Mal økonomiplan/arkfane "Oversikt nye lån"](#).

Låneobjekt	Lånebeløp	Lånets løpetid	Låne-rente
Eksempel -IKT-inv.	600	10	3,00 %
Osv.	0	0	0,00 %
Sum låneopptak	600	0	0,00 %
Herav VAR-investeringer	0		
Samlet låneopptak investering	600		
Opptak av startlån i Husbanken			
Sum låneopptak	600		

5. Prosjektbeskrivelser med finansieringsplan

Nærmere beskrivelse av prosjekter under pkt. 4.b.2 i saksframlegget, gjøres her.

6. Selvkost

Beregningsgrunnlag for selvkost tas inn her.

7. Andre vedlegg

Andre vedlegg etter kommunens behov.

*Mal for formannskapetets innstilling
til vedtak av budsjett og
økonomiplan*

Mal for formannskapetets innstilling til vedtak – budsjett og økonomiplan.

Da noen kommuner ennå har en delt prosess hvor årsbudsjett og økonomiplan ikke vedtas samlet, er det her laget tre forslag til maler, nemlig

1. Formannskapetets innstilling til årsbudsjett- og økonomiplanvedtak
2. Formannskapetets innstilling til budsjettvedtak
3. Formannskapetets innstilling til økonomiplanvedtak

Malen brukes sammen med regnearket ”Mal for økonomiplanoversikt”. Tallmateriale fra dette regnearket kan kopier over i tabellene i dette dokumentet.

Mal 1

Årsbudsjett og økonomiplan samlet

Formannskapetets innstilling til vedtak av årsbudsjett for 20xx og økonomiplan for 20xx – 20xx:

Vedtak i XXXX kommunestyre:

Punktene 1 og 2 i innstilling til vedtak er minimumskrav til vedtak, mens pkt 3 er valgfritt å bruke.

1. Drift

1.1. Skattøret for 20xx fastsettes til høyeste lovlige sats i henhold til Stortingets vedtak.
(Dette punkt kan sløyfes, da unnlattelse å ta dette med automatisk fører til at høyeste lovlige sats gjelder.)

1.2. Eiendomsskatten for 20xx utskrives med følgende satser:

Bygning		0/00
Verk og bruk		0/00
Gårdsbruk		0/00

(ev. tilføyelser om endring av satser utover i økonomiplanperioden)

1.3. Økonomiplanens første år gjelder som årsbudsjett for 20xx.

1.4. Årsbudsjett/økonomiplan vedtas med følgende driftshovedtall (dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/Hovedtall drift').

(Tall i 1000 kr)	Årsbudsj.		Økonomiplan	
	2007	2008	2009	2010
Skatt på inntekt og formue	-	-	-	-
Rammetilskudd	-	-	-	-
Eiendomsskatt	-	-	-	-
Andre frie inntekter	-	-	-	-
Sum frie inntekter	0	0	0	0
Netto rente og avdragsutgifter				
Til fordeling på driftsrammer og disposisjoner	0	0	0	0
Fordelt til netto driftsrammer				
Inndekning av tidligere underskudd				
Netto avsetn./bruk av avsetn./overf. kapitalbudsj.				
Balanse	0	0	0	0

Detaljert driftsoversikt spesifisert på de enkelte driftsrammene framgår av pkt 4.c i saksutredningen. Følgende endringer i forhold til driftsoversikten i saksutredningen vedtas: (Dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/Kommunestyrets endringer')

	2007	2008	2009	2010
Ramme				

- 1.5. Tiltak for å tilpasse driften til inntektsforutsetningene vedtas i henhold til oversikt i pkt 4.b.1 i saksutredningen.
- 1.6. Kommunale avgifter og gebyrer vedtas i henhold til vedlegg 1.
- 1.7. Det tas opp kassekreditt for driftsåret 20xx på yy mill. kroner.
- 1.8. Videre fordeling av driftsbudsjettet fra rammenivå delegeres til **formannskapet/hovedutvalgene/komiteene/rådmannen**. Når detaljeringen av budsjettet er fullført, legges resultatet fram for kommunestyret til orientering. **(dette vedtaks punktet fjernes dersom slik delegasjon ikke er gitt av kommunestyret)**

2. Investering/finansiering

2.1. Investeringer

Kommunestyret vedtar følgende investeringsramme: **(Dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT'/Hovedtall investering')**

(Tall i 1000 kr)	Årsbudsj.		Økonomiplan		
	2007	2008	2009	2010	
Ordinære investeringer	0	0	0	0	0
Selvfinansierende investeringer VAR	0	0	0	0	0
Sum investeringsramme	0	0	0	0	0

Detaljert oversikt over investeringene framgår av vedlegg 3 saksframlegget.

2.2. Finansiering av investeringer

Investeringene vedtas finansiert slik: **(Dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT'/Hovedtall investering')**

(Tall i 1000 kr)	Årsbudsj.		Økonomiplan		
	2007	2008	2009	2010	
Låneopptak	0	0	0	0	0
Investeringstilskudd	0	0	0	0	0
Salg av eiendeler	0	0	0	0	0
Overført fra drift	0	0	0	0	0
Sum finansiering	0	0	0	0	0

Detaljert oversikt over låneopptak framgår av vedlegg 4 til saksframlegget.

- 2.3. Ingen investeringer skal igangsettes før lånetilsagn og eventuelt tilsagn om investeringstilskudd foreligger.

3. Diverse

- 3.1. Følgende måltall vedtas for tjenesteproduksjonen i 20xx

- 3.1.1. Administrasjon/fellesutgifter m.v.

- 3.1.2. Barnehage
- 3.1.3. Grunnskole/SFO/VO
- 3.1.4. Kommnehelse
- 3.1.5. Pleie og omsorg
- 3.1.6. Sosialtjenester/Barnevern
- 3.1.7. Kultur og kirke
- 3.1.8. Tekniske tjenester
- 3.1.9. Næring
- 3.2. Måloppnåelsen skal evalueres i årsmeldingen.
- 3.3. Fullmakter (Hvilke delegeringer til formannskap og administrasjon gjør kommunestyret i forhold til budsjett/økonomiplan).

Mal 2 Årsbudsjett

Formannskapetets innstilling til vedtak av årsbudsjett for 20xx:

Vedtaket i XXXX kommunestyre:

Punktene 1 og 2 i innstillingen til vedtak er minimumskrav til vedtak, mens pkt 3 er valgfritt å bruke.

1. Drift

1.1. Skattøret for 20xx fastsettes til høyeste lovlige sats i henhold til Stortingets vedtak.

(Dette punktet kan sløyfes, da unnlattelse å ta dette med automatisk fører til at høyeste lovlige sats gjelder.)

1.2. Eiendomsskatten for 20xx utskrives med følgende satser:

Bygning		0/00
Verk og bruk		0/00
Gårdsbruk		0/00

1.3. Økonomiplanens første år gjelder som årsbudsjett for 20xx.

1.4. Årsbudsjett/økonomiplan vedtas med følgende driftshovedtall (dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/Hovedtall drift').

(Tall i 1000 kr)		2007
Skatt på inntekt og formue	-	
Rammetilskudd	-	
Eiendomsskatt	-	
Andre frie inntekter	-	
Sum frie inntekter		0
Netto rente og avdragsutgifter		
Til fordeling på driftsrammer og disposisjoner		0
Fordelt til netto driftsrammer		
Inndekning av tidligere underskudd		
Netto avsetn./bruk av avsetn./overf. kapitalbudsj.		
Balanse		0

Detaljert driftsoversikt spesifisert på de enkelte driftsrammene framgår av pkt 4.c i saksutredningen. Følgende endringer i forhold til driftsoversikten i saksutredningen vedtas: (Dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/Kommunestyrets endringer')

2007

Ramme

- 1.5. Tiltak for å tilpasse driften til inntektsforutsetningene vedtas i henhold til oversikt i pkt 4.b.1 i saksutredningen.
- 1.6. Kommunale avgifter og gebyrer vedtas i henhold til vedlegg 1.
- 1.7. Det tas opp kassekreditt for driftsåret 20xx på yy mill. kroner.
- 1.8. Videre fordeling av driftsbudsjettet fra rammenivå delegeres til **formannskapet/hovedutvalgene/komiteene/rådmannen**. Når detaljeringen av budsjettet er fullført, legges resultatet fram for kommunestyret til orientering. **(dette vedtakspunktet fjernes dersom slik delegasjon ikke er gitt av kommunestyret)**

2. Investering/finansiering

2.1. Investeringer

Kommunestyret vedtar følgende investeringsramme: **(Dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/'Hovedtall investering')**

(Tall i 1000 kr)	Årsbudsj. 2007
Ordinære investeringer	0
Selvfinansierende investeringer VAR	0
Sum investeringsramme	0

Detaljert oversikt over investeringene framgår av vedlegg 3 til saksframleggets..

2.2. Finansiering av investeringer

Investeringene vedtas finansiert slik: **(Dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/'Hovedtall investering')**

(Tall i 1000 kr)	Årsbudsj. 2007
Låneopptak	0
Investeringstilskudd	0
Salg av eiendeler	0
Overført fra drift	0
Sum finansiering	0

Detaljert oversikt over låneopptak framgår av vedlegg 4 til saksframlegget

- 2.3. Ingen investeringer skal igangsettes før lånetilsagn og eventuelt tilsagn om investeringstilskudd foreligger.

3. Diverse

- 3.1. Følgende måltall vedtas for tjenesteproduksjonen i 20xx

- 3.1.1. Administrasjon/fellesutgifter m.v.
- 3.1.2. Barnehage
- 3.1.3. Grunnskole/SFO/VO
- 3.1.4. Kommnehelse
- 3.1.5. Pleie og omsorg
- 3.1.6. Sosialtjenester/Barnevern
- 3.1.7. Kultur og kirke
- 3.1.8. Tekniske tjenester
- 3.1.9. Næring

- 3.2. Måloppnåelsen skal evalueres i årsmeldingen.

- 3.3. Fullmakter (Hvilke delegeringer til formannskap og administrasjon gjør kommunestyret i forhold til budsjett/økonomiplan).

Mal 2 Økonomiplan

Formannskapets innstilling til vedtak av økonomiplan for 20xx – 20xx:

Vedtatt i XXXX kommunestyre:

Punktene 1 og 2 i innstilling til vedtak er minimumskrav til vedtak, mens pkt 3 er valgfritt å bruke.

1. Drift

- 1.1. Vedtatt årsbudsjett for 20xx – k-sak / er økonomiplanens første år.
1.2. Økonomiplan vedtas med følgende driftshovedtall (dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/Hovedtall drift').

(Tall i 1000 kr)	Vedtatt	ØKONOMIPLAN		
	årsbudsjett 2007	2008	2009	2010
Skatt på inntekt og formue	-	-	-	-
Rammetilskudd	-	-	-	-
Eiendomsskatt	-	-	-	-
Andre frie inntekter	-	-	-	-
Sum frie inntekter	0	0	0	0
Netto rente og avdragsutgifter				
Til fordeling på driftsrammer og disposisjoner	0	0	0	0
Fordelt til netto driftsrammer				
Inndekning av tidligere underskudd				
Netto avsetn./bruk av avsetn./overf. kapitalbudsj.				
Balanse	0	0	0	0

Detaljert driftsoversikt spesifisert på de enkelte driftsrammene framgår av pkt XX i saksutredningen. Følgende endringer i forhold til driftsoversikten i saksutredningen vedtas: (Dobbeltklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/Kommunestyrets endringer')

	2008	2009	2010
Ramme			

- 1.3. Tiltak for å tilpasse driften til inntektsforutsetningene for årene 20xx – 20xx vedtas i henhold til oversikt i pkt xx i saksutredningen.

2. Investering/finansiering

2.1. Investeringer

Kommunestyret vedtar følgende investeringsramme for årene 20xx-20xx: (Dobbelklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/'Hovedtall investering')

(Tall i 1000 kr)	Vedtatt årsbudsj.	Økonomiplan		
	2007	2008	2009	2010
Ordinære investeringer	0	0	0	0
Selvfinansierende investeringer VAR	0	0	0	0
Sum investeringsramme	0	0	0	0

Detaljert oversikt over investeringene framgår av vedlegg 3 til saksframlegget.

2.2. Finansiering av investeringer

Investeringene vedtas finansiert slik: (Dobbelklikk i tabellen og legg inn kopi fra regnearket 'MAL FOR ØKONOMIPLANOVERSIKT/'Hovedtall investering')

(Tall i 1000 kr)	Vedtatt årsbudsj.	Økonomiplan			
	2007	2008	2009	2010	
Låneopptak	0	0	0	0	0
Investeringstilskudd	0	0	0	0	0
Salg av eiendeler	0	0	0	0	0
Overført fra drift	0	0	0	0	0
Sum finansiering	0	0	0	0	0

Detaljert oversikt over låneopptak framgår av vedlegg 4 til saksframlegget.

2.3. Ingen investeringer skal igangsettes før lånetilsagn og eventuelt tilsagn om investeringstilskudd foreligger.

3. Diverse

3.1. Følgende måltall vedtas for tjenesteproduksjonen i 20xx – 20xx

- 3.1.1. Administrasjon/fellesutgifter m.v.
- 3.1.2. Barnehage
- 3.1.3. Grunnskole/SFO/VO
- 3.1.4. Kommnehelse
- 3.1.5. Pleie og omsorg
- 3.1.6. Sosialtjenester/Barnevern
- 3.1.7. Kultur og kirke
- 3.1.8. Tekniske tjenester
- 3.1.9. Næring

3.2. Måloppnåelsen skal evalueres i årsmeldingene.

3.3. Annet.

- 3.3.1.